

WORLD POLITICS

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

China's Approach to Conflicts in West Asia

Seyed Reza Hashemi Jebeli *Corresponding Author*, PhD Student in International Relations, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. Email: srezahashemij@isu.ac.ir

Rooholamin Saeidi Faculty Member of International Relations Department, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. Email: saeidi@isu.ac.ir

Article Info

Article Type:

Research Article

Keywords:

China,
Foreign Policy,
West Asia,
International Conflicts

Article history:

Received 2024-9-24
Received in revised form
2025-4-14
Accepted 2025-5-8
Published Online
2025-6-21

ABSTRACT

China pursues its economic and political opportunities globally through a multidimensional approach, establishing itself as a major center of power and wealth. One of the areas prioritized in Beijing's global policy is its active role as a mediator or player in international conflicts, particularly in the West Asian region. In this context, the present study analyzes China's approach to conflicts in West Asia by examining some of the region's conflicts in recent years and raising the question: What is Beijing's approach to crises in West Asia? To answer this question, the study reviews indicators of China's role in various regional conflicts. The hypothesis of this study is that the policy of de-escalation, balance preservation, and mediation, aligned with China's economic interests in various parts of the world, represents the dominant and primary approach of this country to conflicts in West Asia. The findings indicate that China, based on a cost-benefit analysis, has adopted a political and economic engagement strategy in dealing with the region's conflicts. Methodologically, the current research is in the category of descriptive-analytical research with the help of documents and library resources.

Cite this Article: Hashemi Jebeli, S. R. and Saeidi, R. (2025). China's approach in managing conflicts in West Asia. *World Politics*, 14(1), 117-135. doi: 10.22124/wp.2025.28910.3432

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2025.29631.3469

1. Introduction

The developments in the Middle East are undoubtedly among the most significant transformations that have occurred in international politics in recent years. The importance of these developments lies in their role in redefining the foreign policies of many countries, particularly major powers, toward this region. Among these countries, China's stance on the developments in this region holds special significance, as the role and position of this country in the international political arena—and consequently in the Middle East—have significantly risen in recent years. The authors believe that China, by adopting a strategy different from that of other global powers, has influenced the dynamics of West Asia. In this regard, the authors aim to investigate the factors influencing China's foreign policy in West Asia, identify the indicators of this policy, and examine Beijing's approach to resolving conflicts in the region. The study seeks to answer the question: What is China's approach to conflicts in West Asia? China's economic and political power, Iran's regional and military influence, and the potential victory of Russia in the war with Ukraine could alter the global power equation in favor of what might be referred to as the "New Eastern Bloc," thereby accelerating the decline of the West and the United States, albeit in terms of slowing their pace of growth. These developments, along with the authors' academic interests, prompted them to question how China's position, foreign policy, and approach to West Asian crises are shaping up during this transitional period in the international order.

2. Theoretical Framework

While the subject of this study could be explored through various international relations theories and discourses, the Chinese discourse of multilateralism is particularly relevant due to its assumptions and principles. This discourse, emphasizing multilateral diplomacy, shared interests, and mediation, provides a suitable framework for analyzing the topic. China has outlined its development path as peaceful and claims to follow a scientific, independent, open, and cooperative approach with other nations. Its diplomacy is based on three main concepts: peaceful development, partnership-building, and shared growth, all of which are directly related to China's multilateralism in international relations. China's foreign policy emphasizes peaceful relations, mutual respect, fostering security among neighbors and international actors, and supporting their growth and development. By promoting peace through collaboration with other nations, China seeks to resolve conflicts and build friendly relations based on mutual cooperation. The Chinese view international peace and favorable external conditions as essential tools for advancing

their national development. To achieve such an environment, China's multilateralism is driven by five key areas:

- Maintaining friendly relations with developing countries and major international actors.
- Continuously expanding cordial relations with neighboring countries.
- Bilateral and regional cooperation to promote peace and stability.
- Active participation in global and multilateral issues to contribute to a fair and equitable order.
- Strengthening cultural and economic exchanges with neighboring nations.

These five pillars reflect the complexity of China's multilateral diplomacy, which ultimately aims to create a peaceful environment conducive to its development.

3.Methodology

Methodologically, this research is descriptive-analytical and utilizes documents and library-based resources.

4.Results & Discussion

This study analyzes China's approach to conflicts in West Asia by addressing the question: What is Beijing's strategy in these conflicts? To answer this, the research examines China's engagement indicators in recent regional disputes such as the Iran-Saudi Arabia conflict, the Hamas-Israel conflict, and the Syrian crisis. The findings reveal that China's approach to West Asian conflicts is guided by a cost-benefit logic, adopting a strategy of political and economic engagement. Beijing seeks to become the largest trading partner of West Asian nations and, consequently, avoids unilateralism in regional disputes. Moreover, China aims to diminish the role of the United States in West Asia, as it defines its competitive domain with the U.S. in various areas within this region. However, Beijing avoids direct confrontation with the U.S., carefully crafting its actions to avoid overt competition. China recognizes that to benefit from the region's abundant resources, a relative level of peace and stability must prevail in the area. This realization drives China's involvement as a peace-promoting actor in regional conflicts.

5.Conclusions & Suggestions

China's economic strategy aims to position it as the primary trading partner for West Asian countries, ensuring that unilateral approaches are avoided in its interactions and regional disputes. Furthermore, China seeks to reduce the U.S.'s influence in West Asia by strategically defining its competition with the U.S. in various aspects. However, Beijing avoids direct confrontation and ensures its actions are not explicitly adversarial. Acknowledging that regional stability is essential for leveraging the region's resources, China has adopted a peace-promoting role in West Asian disputes.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳
شاپا الکترونیکی: ۴۸۹۹-۴۵۳۸

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

رویکرد چین در قبال منازعات غرب آسیا

سیدرضا هاشمی جلی نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری روابط بین الملل، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران

رایانامه: srezahashemij@isu.ac.ir

روح الامین سعیدی عضو هیأت علمی گروه روابط بین الملل، دانشگاه امام صادق علیه السلام، تهران، ایران

رایانامه: saidi@isu.ac.ir

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی کلیدواژه‌ها: چین، سیاست خارجی، غرب آسیا، منازعات بین المللی تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۷/۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۲/۲ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۳/۳۱	چین فرصت‌های اقتصادی و سیاسی خود را با رویکردی چندبعدی در جهان به‌عنوان یکی از کانون‌های قدرت و ثروت پیگیری می‌کند. یکی از حوزه‌هایی که پکن در سیاست جهانی خود در دستور کار قرار داده است، حضور مؤثر به‌عنوان میانجی‌گر یا بازیگر در منازعات جهان، به‌ویژه در منطقه غرب آسیا است. در همین راستا، پژوهش پیش رو رویکرد چین در منازعات غرب آسیا را ضمن بررسی برخی از منازعات سال‌های اخیر این منطقه، مورد تحلیل قرار داده و این پرسش را مطرح می‌کند که رویکرد پکن در قبال بحران‌های غرب آسیا به چه صورت بوده است؟ در جهت پاسخ به این پرسش، شاخص‌های بازیگری چین در قبال منازعات مختلف این منطقه مورد بررسی قرار گرفت. فرضیه این پژوهش آن است که سیاست تنش زدایی، حفظ توازن و میانجی-گری در راستای منافع اقتصادی که چین در مناطق مختلف جهان دنبال می‌کند، رویکرد غالب و اصلی این کشور در قبال منازعات غرب آسیا می‌باشد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که چین بر اساس منطق هزینه-فایده در موضوع منازعات غرب آسیا یک رویکرد تعامل سیاسی و اقتصادی را در پیش گرفته است. پژوهش حاضر از نظر روشی در دسته پژوهش‌های توصیفی-تحلیلی به کمک اسناد و منابع کتابخانه‌ای قرار می‌گیرد.

استناد به این مقاله: هاشمی جلی، سیدرضا و سعیدی، روح الامین. (۱۴۰۴). رویکرد چین در مدیریت منازعات غرب آسیا. سیاست جهانی،

doi: 10.22124/wp.2025.28910.3432. ۱۳۵-۱۱۷، (۱)۱۴

© نویسنده (گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

چین طی سالیان اخیر شتابان‌ترین آهنگ رشد قدرت و ثروت و ارتقاء منزلت بین‌المللی را تجربه کرده است؛ دارنده دومین اقتصاد بزرگ و کشوری که به یمن حجم عظیم تولیداتش و توزیع آن در سرتاسر سیاره مسکون «کارخانه جهان»^۱ لقب گرفته است. اجرای برنامه‌های کلان توسعه با رهاشدن از بستارهای ایدئولوژی کمونیستی و پذیرش منطق تجارت آزاد، برخورداری از جمعیت انسانی پرشمار و قلمرو جغرافیایی پهناور، تکیه بر یک کرسی دائمی با حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل متحد، افزایش قابل توجه بودجه نظامی و تسلیحاتی، انعقاد قراردادهای متنوع همکاری‌های اقتصادی و تجاری با طیف وسیعی از کشورها و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های ایشان، ایجاد ائتلاف‌ها و صف‌بندی‌های جدید مانند سازمان همکاری شانگهای یا گروه بریکس با شرکای هم‌سو به منظور افزایش ظرفیت کنشگری در معادلات قدرت، استفاده از ثروت فزاینده برای اعطای وام به کشورهای در حال توسعه، طراحی هوشمندانه ابتکاراتی در سطح جهانی مانند «ابتکار کمربند راه»^۲ یا نهادسازی‌هایی همچون ایجاد «بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی»^۳ - که آن را رقیب صندوق بین‌المللی پول دانسته‌اند - و بسیاری امتیازات دیگر موجب شده است دانشمندان و تحلیلگران روابط بین‌الملل چین را ابرقدرت یا هژمون نظم جدید در حال ظهور جهانی و تنها هم‌اورد و چالشگر هم‌پراز آمریکا قلمداد کنند و بحث‌های بلنددامنه‌ای در خصوص چند و چون ارتقاء آن به این منزلت رفیع میانشان در جریان باشد.

تحولات خاورمیانه بدون تردید یکی از مهم‌ترین دگرگونی‌هایی است که در سال‌های اخیر در سیاست بین‌الملل اتفاق افتاده است. اهمیت این تحولات از آن جهت می‌باشد که می‌توان گفت موجب بازتعریف سیاست خارجی بسیاری از کشورها و به‌ویژه قدرت‌های بزرگ در قبال این منطقه گردیده است. در میان این کشورها، موضع چین در قبال تحولات این منطقه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چرا که نقش و جایگاه این کشور در صحنه‌ی سیاست بین‌الملل و به تبع آن خاورمیانه در سال‌های اخیر، به شکل چشمگیر ارتقا یافته است. چین با اتخاذ راهبردی چندوجهی، به دنبال بهره‌برداری از فرصت‌های سیاسی و اقتصادی در غرب آسیا است؛ منطقه‌ای که به‌عنوان‌کنون قدرت و ثروت شناخته می‌شود. یکی از اولویت‌های سیاست پکن در غرب آسیا، ایفای نقش مؤثر به‌عنوان میانجی در حل منازعات منطقه‌ای است.

¹ The world's factory

² Belt and Road Initiative

³ Asian Infrastructure Investment Bank

حضور فعال چین در بحران‌های غرب آسیا، موازنه جدیدی از قدرت را در برابر مداخلات کشورهای غربی در معادلات منطقه‌ای ایجاد کرده است. این کشور به‌عنوان یک قدرت نوظهور جهانی، به طور فزاینده ای خود را در معادلات امنیتی منطقه‌ای و بین‌المللی درگیر کرده است. نیاز روزافزون چین به منابع انرژی و سرمایه‌گذاری در کشورهای غرب آسیا، نشانگر اهمیت اقتصادی این منطقه برای سیاست خارجی پکن است. با این حال، نگاه چین به این منطقه فراتر از مسائل اقتصادی صرف است و این کشور به دنبال ایفای نقش فعال‌تری در حل مسائل سیاسی و منازعات منطقه‌ای می‌باشد.

نگارندگان معتقدند که چین با در پیش گرفتن راهبرد متفاوتی از سایر قدرت‌های جهانی، معادلات غرب آسیا را تحت تأثیر قرار داده است. در همین راستا، نویسندگان در این پژوهش تلاش کرده‌اند تا ضمن واکاوی عوامل مؤثر بر سیاست خارجی چین در غرب آسیا و شاخص‌های سیاست خارجی این کشور در این منطقه، رویکرد پکن در حل منازعات منطقه غرب آسیا را مورد بررسی مصداقی قرار داده و به این پرسش پاسخ دهند که رویکرد چین در خصوص منازعات این منطقه به چه صورت بوده است. قدرت اقتصادی و سیاسی چین، قدرت نظامی و منطقه‌ای ایران و همچنین پیروزی احتمالی روسیه در جنگ با اوکراین می‌تواند معادله قدرت را به نفع بلوکی که به نوعی می‌توان آن را بلوک جدید شرق نامید، تغییر داده و به افول غرب و آمریکا، به مفهوم کاستن از سرعت پیشرفت و رشد آن، سرعت ببخشد. این مسائل در کنار مطالعات شخصی و علایق نویسندگان، این سؤال را برای آن‌ها ایجاد کرده است که در این دوران گذار و تحول در نظام روابط بین‌الملل، جایگاه چین و سیاست خارجی آن و نیز رویکرد این کشور در قبال بحران‌های غرب آسیا چگونه است؟

این پژوهش قصد دارد رویکرد چین در خصوص منازعات غرب آسیا را مورد تحلیل قرار داده و این پرسش را مطرح کند که رویکرد پکن در این منازعات به چه صورت بوده است؟ در جهت پاسخ به این پرسش، شاخص‌های بازیگری چین در برخی از منازعات سال‌های اخیر منطقه غرب آسیا همچون منازعات ایران و عربستان، حماس و رژیم صهیونیستی و بحران سوریه مورد بررسی قرار خواهد گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که چین بر اساس منطق هزینه-فایده در موضوع منازعات غرب آسیا، یک رویکرد تعامل سیاسی و اقتصادی را در پیش گرفته است.

۱. پیشینه تحقیق

در خصوص پیشینه تحقیق باید عنوان کرد که با توجه به‌عنوان تحقیق حاضر، پژوهش‌هایی در این زمینه نگاشته شده است؛ اما هیچ‌کدام به بررسی رویکرد چین در منازعات غرب آسیا به طور جامع و از طریق

مطالعه بحران‌های مختلفی که در این منطقه به وقوع پیوسته است، نپرداخته‌اند. در ذیل به چند اثر پژوهشی به صورت مختصر اشاره می‌گردد. در کتاب «مدیریت بحران چین» هو چونگ^۱ (۲۰۱۳)، اعتقاد دارد تداوم رشد موفقیت‌آمیز چین به میزان قابل توجهی به ظرفیت دولت چین برای جلوگیری و مدیریت طیف گسترده‌ای از بحران‌های بالقوه و واقعی بستگی دارد که در صورت مدیریت نادرست می‌تواند عواقب نامطلوب جدی برای چین داشته باشد. چونگ معتقد است این بحران‌های بالقوه هم می‌توانند داخلی باشند و هم می‌توانند در نتیجه دخالت و مشارکت روزافزون چین در نظم نوین جهانی در خارج از چین شکل بگیرند. این کتاب مروری جامع بر مدیریت بحران در چین ارائه می‌کند و نحوه مدیریت بحران‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی چین و همچنین بلایای طبیعی، مسائل اقلیت‌های قومی، محیط زیست و مشکلات بهداشت عمومی را بررسی می‌کند و در هر حوزه، ماهیت بحران‌های بالقوه و اثرات احتمالی آن و میزان آمادگی چین برای مقابله با این بحران‌ها را مورد واکاوی قرار می‌دهد. کتاب مذکور بیشتر و به صورت کلی به بررسی رویکرد مدیریت بحران‌های داخلی چین می‌پردازد و رویکرد چین در قبال بحران‌های غرب آسیا را به طور خاص بررسی نمی‌کند.

در مقاله‌ی «فرهنگ راهبردی و الگوی رفتاری چین در مدیریت بحران‌های بین‌المللی، مطالعه موردی بحران سوریه» اصغر جعفری ولدانی و لیلا رحمتی‌پور (۱۳۹۳)، تلاش می‌کنند تا به این سؤال پاسخ دهند که تأثیر فرهنگ راهبردی چین بر الگوی رفتاری این کشور در مدیریت بحران‌های بین‌المللی و از جمله بحران سوریه تا چه حد و به چه شکل بوده است. آن‌ها ضمن بیان این مطلب که چین در الگوی رفتاری خود در مناطق گوناگون همواره پایبند به اصولی بوده است، مخالفت با حمله به سایر کشورها و لزوم احترام به اصل استقلال و حاکمیت کشورها را از جمله این اصول برمی‌شمارند که این از نقاط مثبت مقاله مذکور به حساب می‌آید. اما این پژوهش تنها به بررسی تأثیر فرهنگ راهبردی چین در قبال منازعات بین‌المللی اکتفا کرده و دیگر عوامل مؤثر در این موضوع را نادیده می‌گیرد.

در مقاله‌ی «رویکرد چین در قبال رقابت ایران و عربستان» محمد وسیم ملا^۲ (۲۰۲۲)، به طور انتقادی رویکرد چین به منطقه غرب آسیا به طور کلی و محور ایران و عربستان سعودی به طور خاص را بررسی می‌کند که این از نقاط مثبت مقاله محسوب می‌شود. اما نویسنده اشاره‌ای به سیاست تنش‌زدایی چین در

¹ Jae Ho Chung

² Mohamad Waseem Malla

این خصوص نداشته و حتی احتمال می‌دهد واقعیت‌های ژئوپلیتیکی در حال تغییر، مانع از رویکرد متعادل چین در قبال ایران و عربستان بشود.

در مقاله‌ی «سیاست خارجی چین در منطقه خاورمیانه، با تمرکز بر دو کشور ایران و عربستان» مریم حیدری (۱۴۰۲)، تلاش می‌کند تا به صورت کلی به بررسی مؤلفه‌های سیاست خارجی کشور چین در منطقه خاورمیانه با نگاهی بر سیاست خارجی این کشور در قبال ایران و عربستان بپردازد. این پژوهش اگر چه سعی نموده تا به این سؤال پاسخ دهد که سیاست خارجی چین در برابر ایران و عربستان چگونه تنظیم می‌شود، اما رویکرد چین در قبال منازعات غرب آسیا را به صورت کلی مورد بررسی قرار نداده است.

در مقاله‌ی «موانع و فرصت‌های گسترش نقش چین در خاورمیانه» سیدجلال دهقانی فیروزآبادی و مهدی فرازی (۱۳۹۰)، با اشاره به موضوع قدرت‌های در حال ظهور در نظم نوین جهانی، چین را یکی از آن قدرت‌ها برشمرده که در سال‌های گذشته در کانون این حوزه قرار گرفته است. این مقاله اگر چه بیان می‌کند که خیزش چین در نظام بین‌الملل سبب شده تا این کشور برای افزایش منافع ملی به گسترش نقش خود در مناطق مختلف از جمله خاورمیانه بپردازد، اما رویکرد مبتنی بر سیاست تنش‌زدایی این کشور در قبال بازیگران اصلی منطقه را مورد واکاوی قرار نمی‌دهد.

در مقاله‌ی «چین و حکمرانی امنیتی خاورمیانه در عصر جدید» دگانگ سان^۱ (۲۰۱۷)، نحوه مشارکت چین در حکمرانی امنیتی غرب آسیا را در سه حوزه منازعات سیاسی، امنیتی و اجتماعی دسته‌بندی می‌کند. وی سبک‌های حکمرانی امنیتی چین و غرب در غرب آسیا را متفاوت دانسته و می‌گوید چینی‌ها بیشترین تأکید را بر بهبود رفاه مردم منطقه دارند. سان این موضوع را به‌عنوان اولویت اصلی در دستور کار قرار داده که این نکته از نقاط قوت مقاله وی می‌باشد. اما نویسنده اشاره مستقیمی به سیاست تنش‌زدایی چین در منطقه غرب آسیا ندارد.

در مقاله‌ی «چین و خاورمیانه جدید» بینگ وینگ وو^۲ (۲۰۲۱)، به یک خاورمیانه جدید اشاره می‌کند که در نتیجه رقابت‌های ژئوراهبردک بین بازیگران کلیدی منطقه، در حال ظهور است. وی معتقد است بازیگران اصلی حاضر در منطقه همچون چین، نقش فزاینده‌ای در رقابت‌های ژئوراهبردی در کشورهایی همچون سوریه، عراق، یمن، لبنان و لیبی ایفا می‌کنند. وی معتقد است چین منافع مهمی در منطقه غرب

^۱ Degang Sun

^۲ Bingbing Wu

آسیا دارد و می‌گوید عناصر کلیدی سیاست این کشور در حال شکل‌گیری است. بینگ بینگ وو سازوکارهای همکاری ایجادشده و شبکه‌ای از مشارکت با برخی از کشورهای منطقه را از مهم‌ترین سیاست‌های چین در قبال غرب آسیا برشمرد و ابتکار کمربند-راه را همچنان چارچوبی کلیدی برای همکاری چین با منطقه می‌داند. اما وی نیز اشاره خاصی به رویکرد میانجی‌گری چین و سیاست تنش-زدایی این کشور در قبال منازعات غرب آسیا ندارد.

۲. مبانی نظری

اگر چه موضوع پژوهش پیش رو را می‌توان در قالب نظریه‌ها و گفتمان‌های مختلف روابط بین‌الملل مورد واکاوی قرار داد، اما گفتمان چندجانبه‌گرایی چینی به دلیل مفروضه‌ها و اصولی که در آن نهفته است، بهتر از دیگر گفتمان‌ها و نظریات می‌تواند به بررسی و تحلیل این موضوع کمک کند؛ زیرا این گفتمان، به مواردی همچون دیپلماسی چندجانبه، توجه به منافع مشترک و نقش میانجی‌گری توجه ویژه‌ای می‌کند. در خصوص چین نیز چنین نگرشی درست می‌باشد؛ زیرا این کشور با استفاده از چندجانبه‌گرایی چینی به دنبال مدیریت منازعات و بحران‌های مختلف در راستای ترجیحات خود می‌باشد.

چین مسیر توسعه خود را به‌عنوان توسعه‌ای صلح‌آمیز ترسیم کرده و ادعا می‌کند که از رویکردی علمی، مستقل، باز، و مبتنی بر همکاری با سایر کشورها پیروی می‌کند. این کشور بر سه مفهوم اصلی شامل توسعه صلح‌آمیز، مشارکت جویی، و توسعه مشترک تأکید دارد که ارتباط مستقیمی با رویکرد چندجانبه‌گرایی چین در روابط بین‌الملل دارند. دیپلماسی چین بر پایه اصول مسالمت‌جویی، احترام به روابط دوستانه با همسایگان و سایر بازیگران نظام بین‌الملل، القای حس امنیت در میان همسایگان، و کمک به رشد و توسعه آنها استوار است.

چین با ترغیب صلح از طریق توسعه همکاری‌های مشترک با سایر کشورها، در تلاش است تا تعارضات را حل کند و روابطی دوستانه بر اساس همکاری متقابل ایجاد کند. چینی‌ها بر این باورند که محیط بین‌الملل صلح‌آمیز و شرایط خارجی مطلوب، ابزارهای کلیدی در پیشبرد توسعه کشورشان هستند. برای دستیابی به چنین محیطی، روابط چین با سایر ملل در پنج حوزه اصلی و در فرایندی پیچیده، موتور محرکه چندجانبه‌گرایی این کشور هستند:

- حفظ روابط دوستانه با کشورهای در حال توسعه و بازیگران اصلی نظام بین‌الملل؛
- تداوم سیاست گسترش روابط دوستانه با همسایگان؛

- همکاری دوجانبه و منطقه‌ای برای ترویج صلح و ثبات؛

- مشارکت فعال در موضوعات جهانی و چندجانبه و کمک به ایجاد نظم‌ی عادلانه و برابر؛

- گسترش روابط دوستانه و مبادالت فرهنگی و اقتصادی با ملل همسایه.

این پنج حوزه اصلی، نشان‌دهنده پیچیدگی رویکرد چین در دیپلماسی چندجانبه‌گرایانه خود هستند که هدف نهایی آن ایجاد محیطی صلح‌آمیز برای پیشبرد توسعه این کشور است (Roshan et al, 2016).

۳. مؤلفه‌های مؤثر بر سیاست خارجی چین در غرب آسیا

رهبران چین همواره در کانون قدرت و سیاست این کشور قرار داشته‌اند و نسل پنجم رهبری چین، که اکنون بر این کشور حکومت می‌کند، توجه ویژه‌ای به سیاست خارجی در غرب آسیا دارد. می‌توان جهت‌گیری ارزشی رهبران ارشد چین را حول دو محور اصلی دموکراسی سیاسی و جهانی‌سازی اقتصاد دسته‌بندی کرد و آن‌ها را به دو گرایش ائتلافی توده‌گرا و نخبه‌گرا تقسیم نمود. ائتلاف توده‌گرا بر بهبود دموکراسی و عدالت اجتماعی تمرکز دارد، درحالی‌که ائتلاف نخبه‌گرا بیشتر به آزادسازی بازار و جهانی‌سازی اقتصاد علاقه‌مند است. شی جین پینگ، رئیس‌جمهور فعلی چین، نماینده ائتلاف نخبه‌گرا است و اولویت آن‌ها توسعه اقتصادی است. با به قدرت رسیدن شی جین پینگ به‌عنوان نماد نسل پنجم رهبران چین، این کشور خود را قدرتمندتر از همیشه می‌بیند و به دنبال ایفای نقش پررنگ‌تر در عرصه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، به‌ویژه در خاورمیانه و غرب آسیا است. چین قصد دارد بدون ایجاد خصومت با رقبای منطقه‌ای و جهانی، با تعریف مجدد خود در حوزه‌های راهبردی و تأکید بر رویای چینی و احیای قدرت ملی، سهم بیشتری در این مناطق طلب کند (Shafiei & Molaei, 2016: 160).

چین با راه‌اندازی ابتکار کمربند اقتصادی راه ابریشم، در پی تثبیت جایگاه خود به‌عنوان یک قدرت بزرگ چندوجهی اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و راهبردی است (Mousavi Shafaei, 2015: 201). این طرح، بستری برای گسترش روابط اقتصادی و تجاری چین با کشورهای غرب آسیا فراهم آورده و حوزه نفوذ این کشور را در این منطقه حساس و راهبردی افزایش داده است. از سال ۲۰۱۳ که این ابتکار آغاز شد، دیپلمات‌های چینی مشارکت فعالی در پیشگیری، مدیریت و حل منازعات منطقه‌ای غرب آسیا داشته‌اند. چین به خوبی می‌داند که موفقیت این طرح عظیم، وابسته به ایجاد ثبات و امنیت در کشورهای کلیدی واقع در مسیر این راه باستانی است. به همین دلیل، تلاش‌های میانجی‌گرانه خود را در مناطقی مانند جنوب آسیا و غرب آسیا که از لحاظ راهبردی برای این طرح حائز اهمیت هستند، افزایش داده است. این اقدامات نشانگر درک چین از اهمیت ایجاد تعادل بین توسعه اقتصادی و ثبات سیاسی-امنیتی

در مناطق تحت نفوذ خود است (Staníčková & Fojtíková: 2021). چین، به‌عنوان یکی از قدرت‌های اقتصادی جهان، در راستای تداوم توسعه اقتصادی و افزایش نفوذ خود، نگاه ویژه‌ای به منطقه غرب آسیا داشته است. دسترسی به منابع انرژی غنی این منطقه و فرصت‌های سرمایه‌گذاری، چین را به طور فزاینده‌ای در معادلات سیاسی این منطقه درگیر کرده است (Shariatinia, 2007: 665). آنچه چین را از دیگر بازیگران خارجی در این منطقه متمایز می‌کند، عدم وجود انگیزه‌های مذهبی، سیاسی، تاریخی یا استعماری است. چین با پیروی از فرهنگ راهبردی صلح‌طلبانه کنفوسیوسی، خود را به‌عنوان یک گزینه ایده‌آل برای کمک به حل منازعات دیرینه خاورمیانه و غرب آسیا معرفی کرده است. این کشور با ایفای نقش یک کارگزار صادق^۱، تلاش می‌کند تصویری مثبت از خود در عرصه بین‌المللی به نمایش بگذارد (Chaziza, 2018: 30).

با این حال، انگیزه‌های چین تنها به کسب اعتبار جهانی محدود نمی‌شود. پکن از نقش میانجی‌گری خود برای افزایش نفوذ سیاسی و منافع اقتصادی در کشورهای تحت سلطه رقبا راهبردی خود بهره می‌برد. بحران‌های مداوم خاورمیانه و غرب آسیا فرصتی منحصر به فرد برای دیپلمات‌های چینی فراهم آورده تا مهارت خود را در مدیریت منازعات چندگانه و میانجی‌گری به نمایش بگذارند. چین با استفاده از این فرصت، در تلاش است تا قدرت و نفوذ خود را در عرصه جهانی گسترش دهد و خود را به‌عنوان یک قدرت جهانی مسئول و قابل اعتماد معرفی کند. دیپلمات‌های چین توجه خود را به شکل دادن به راه‌حل‌های بین‌المللی برای مناقشات معطوف کرده‌اند که نشان‌دهنده پذیرش مسئولیت‌های بین‌المللی بیشتر این کشور به‌عنوان یک قدرت بزرگ است. بنابراین، عوامل داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی که بر سیاست خارجی میانجی‌گرانه چین در غرب آسیا تأثیر می‌گذارند، به طور خلاصه به شرح زیر دسته‌بندی شوند.

مؤلفه‌های داخلی تأثیرگذار	مؤلفه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی تأثیرگذار
مکاتب فکری و جهان‌بینی	احداث راه ابریشم نوین
ویژگی‌ها و خصوصیات رهبران چین	ایجاد تصویری مطلوب از چین
فرهنگ راهبردی خاص و ویژه	تأمین انرژی
الزامات اقتصادی برای تداوم توسعه اقتصادی	نیل به جایگاه قدرت بزرگ و تثبیت آن

جدول شماره ۱، عوامل مؤثر بر سیاست خارجی میانجی‌گرانه چین در غرب آسیا

طراحی‌شده توسط نویسندگان

¹ Honest Broker

کشورهای غرب آسیا از مشارکت چین در حل منازعات منطقه استقبال می‌کنند. این استقبال دلایل مختلفی دارد. یکی از مهم‌ترین آن‌ها این است که چین تنها کشور در حال توسعه میان اعضای دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد است و برخلاف کشورهای غربی، سیاست‌های برتری‌جویی در منطقه ندارد. همچنین، چین سیاست بدون دشمن^۱ را با تمام طرف‌های درگیر در منازعات غرب آسیا دنبال کرده است (Sun, 2017: 360).

چین به‌عنوان یک قدرت نوظهور با منافع و انگیزه‌های خاص خود در حل منازعات بین‌المللی و منطقه‌ای نقش مهمی ایفا می‌کند. در ادامه، رویکرد چین در قبال منازعات ایران و عربستان، حماس و رژیم صهیونیستی و بحران سوریه مورد بررسی قرار گرفته است. چین به‌عنوان یک بازیگر کلیدی در عرصه جهانی، رویکردی متفاوت در قبال منازعات بین‌المللی و منطقه‌ای دارد که درک آن برای تحلیل سیاست‌ها و رفتار این کشور در نظام بین‌الملل اهمیت بسیاری دارد.

۳-۱. رویکرد چین در منازعات ایران و عربستان

روابط جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان سعودی به دلایل مختلفی هم‌چون جنگ یمن، سیاست‌های نفتی متضاد، تمایل برای رهبری جهان اسلام و رابطه با ایالات متحده آمریکا و دیگر کشورهای غربی دارای تنش بوده است. این تنش‌ها با حمله به سفارت عربستان در ایران تا جایی پیش رفت که وزارت امور خارجه عربستان سعودی در تاریخ ۱۳ دی سال ۱۳۹۴ اعلام کرد روابط دیپلماتیک خود با ایران را قطع کرد. اما در تاریخ ۱۹ اسفند ماه سال ۱۴۰۱ و در پی دیدار علی شمخانی دبیر وقت شورای عالی امنیت ملی ایران و همتای سعودی خود در چین و پس از گفتگوهای فشرده، روابط دیپلماتیک ایران و عربستان سعودی از سر گرفته شد.

رویکرد چین در قبال منطقه غرب آسیا با منافع این کشور ارتباط مستقیم دارد. اگرچه رقابت ژئوپلیتیکی منطقه‌ای بین ایران و عربستان در برهه‌ای کار را برای چین پیچیده می‌کرد، اما این کشور موفق گردیده در رویکرد خود نسبت به تحولات منطقه، به‌ویژه رقابت ایران و عربستان، تنش‌زدایی و تعادل را در پیش گیرد و توازن را حفظ کند (Hashemi Jebeli & Shojaei, 2024: 106). چین یک متحد مهم برای هر دو رقیب باقی می‌ماند. این کشور به‌عنوان یک وزنه موثر برای ایران در برابر ایالات متحده عمل کرده است و خود را به‌عنوان گزینه‌ای مناسب برای ریاض در راستای کاهش اتکای بیش از حد به

¹ Zero-enemy

واشنگتن مطرح نموده است. چین عربستان سعودی را بازیگری مهم در چشم‌انداز خود برای خلیج فارس می‌بیند (Chen & Han, 2019) و ایران را گره‌ای حیاتی در ابتکار بلندپروازانه کمربند-راه می‌داند. همچنین رویکرد عمومی چین در قبال غرب آسیا و دو رقیب اصلی، ایران و عربستان، بیش از هر چیز ماهیت اقتصادی داشته تا چین بتواند رشد اقتصادی خود را حفظ کند. در حالی که عربستان سعودی بزرگ‌ترین شریک تجاری پکن در منطقه است، ایران با توجه به موقعیت خود، هم از اهمیت اقتصادی و هم از اهمیت راهبردی برخوردار است. به نظر می‌رسد هر چه وابستگی متقابل اقتصادی میان چین و ایران و عربستان بیشتر باشد، پکن به سرمایه‌گذاری سیاسی بیشتری نیاز خواهد داشت و هر چه مشارکت سیاسی بیشتر باشد، موقعیت‌های سیاسی آن بیشتر می‌تواند منافع مورد نظر چین را تضمین کند (Ullah & Xinlei, 2024: 4). همچنین وضعیت پکن با تلاش‌های آمریکا برای به حداقل رساندن دخالت سیاسی - نظامی در منطقه ترکیب می‌شود که به قدرت بزرگی مانند چین اجازه داده تا بدون سرمایه‌گذاری سیاسی و تحمیل تغییر، منافع اقتصادی خود را دنبال کند.

در عصر جدید، مشارکت چین در رقابت و همکاری بین ایران و عربستان به‌عنوان بازیگر مهم منطقه، نه تنها بخش مهمی از مشارکت چین در حکمرانی جهانی است، بلکه واقعی است که چین باید در طرح کمربند-راه با آن روبرو شود. در واقع، ساخت کمربند-راه نیز خود یک رویه مهم از مشارکت چین در حکمرانی جهانی است. به طور خلاصه، انگیزه پکن برای مشارکت در حکمرانی منطقه غرب آسیا، بیش از هر چیز، ناشی از رشد انرژی، سرمایه‌گذاری و منافع تجاری آن است. دوم، چین به منظور جلوگیری از تسلط قدرت‌های غربی بر منطقه، از چالش‌های امنیتی و درگیری‌های بین قدرت‌های منطقه جلوگیری می‌کند. سوم هم آن که مشارکت چین در حل و فصل مناقشات خاورمیانه و غرب آسیا به این دلیل است که این کشور قصد دارد تصویری از عدالت و صلح در جهان به نمایش بگذارد تا قدرت نرم چین را تقویت کند. در مشارکت چین در رقابت و همکاری بین ایران و عربستان به‌عنوان بازیگر مهم منطقه، عوامل فوق‌الغلب در هم تنیده شده و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. اما همان‌گونه که پیش‌تر نیز بیان شد، چین موفق گردیده در رویکرد خود نسبت به تحولات منطقه، به‌ویژه رقابت ایران و عربستان، تنش‌زدایی و تعادل را در پیش گیرد و توازن را برقرار سازد (Hashemi Jebeli & Shojaei, 2024: 123). در نتیجه، نگارندگان معتقدند چین در راستای منافع اقتصادی، سیاسی و نظامی خود در غرب آسیا، روابط خود با ایران و عربستان را براساس سیاست تنش‌زدایی تنظیم کرده و به دنبال توازن در این روابط است تا بتواند منافع خود را تأمین نماید. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که رویکرد میانجی‌گرانه چین

در منطقه غرب آسیا موجب کاهش چالش‌های امنیتی و در پیش گرفتن سیاست تنش‌زدایی در روابط ایران و عربستان شده است. هدف از آن نیز برقراری صلح و ثبات در منطقه در راستای منافع چین، خصوصاً منافع اقتصادی و سیاسی این کشور بوده است.

۲-۳. رویکرد چین در منازعات حماس و رژیم صهیونیستی

آغاز عملیات نظامی حماس در عمق خاک سرزمین‌های اشغالی را می‌توان یکی از مهم‌ترین تحولات غرب آسیا در سال جاری برشمرد. گرچه این حملات با محکومیت ایالات متحده و اتحادیه اروپا مواجه شد، اما چین به‌عنوان مهم‌ترین قدرت در حال ظهور، تنها نگرانی عمیق خود را ابراز کرد و مجدداً بر حمایت خود از تشکیل کشور فلسطین تأکید نمود. هر چند که موضع چین در قبال مسأله فلسطین در طول زمان دستخوش تغییر شده و نشانگر وقوع تغییرات در سیاست خارجی، تحولات داخلی و تغییر پویایی بین‌المللی است، اما واکنش این کشور به درگیری میان رژیم صهیونیستی و حماس، نشان‌دهنده حمایت چین از فلسطین است؛ در همین راستا اخیراً وزیر امور خارجه چین، اقدامات رژیم صهیونیستی را فراتر از چارچوب‌های دفاع از خود توصیف کرد و از این کشور درخواست کرد تا به مجازات دسته جمعی مردم غزه خاتمه دهد. علاوه بر این، وی در مذاکرات خود با آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه ایالات متحده خواسته بود که این کشور نقش سازنده و مسئولانه‌تری برعهده بگیرد (Euronews, 2023).

در سال‌های اخیر چین علاوه بر حمایت از راه حل دو دولت، به دنبال متعادل کردن روابط خود با رژیم صهیونیستی و فلسطین بوده و اغلب بر اهمیت گفتگو و مذاکره در حل این مسأله تأکید کرده است. در واقع با بررسی مواضع چین در قبال مسأله فلسطین، شاهد تحول تدریجی در سیاست خارجی چین در قبال موضع فلسطین بوده‌ایم؛ بدین معنا که سیاست این کشور از یک دوره زمانی بی‌طرفی، به یک دوره حمایت فعال از حقوق فلسطینیان و راه حل دو دولتی متحول شده است. این تحول نشان‌دهنده نفوذ روزافزون چین در جهان و تمایل این کشور به منظور ارائه کمک به ثبات و توسعه منطقه‌ای در غرب آسیا است. در همین راستا در سال‌های اخیر چین به طور فعال به دنبال میانجیگری در مسأله فلسطین بوده است؛ چین در همین راستا، طرحی پنج ماده‌ای را به منظور حل و فصل بحران فلسطین پیشنهاد کرده و نمایندگان ویژه‌ای را نیز در این زمینه تعیین کرده است (Sun & Zhang, 2023: 36).

چین همواره از تشکیل کشور مستقل فلسطینی بر اساس مرزهای سال ۱۹۴۷ با پایتختی بیت‌المقدس شرقی حمایت کرده و شهرک‌سازی‌های رژیم صهیونیستی در کرانه باختری و بیت‌المقدس شرقی را به‌عنوان نقض قوانین بین‌المللی مورد انتقاد قرار می‌دهد (Falki & Asrar, 2024: 127).

چین به هر حال سعی دارد در بحران‌های بین‌المللی خود را قدرت صلح طلب و بی طرف در نظام بین‌المللی معرفی کند و مواضع غیر مداخله جویانه‌ای را دنبال می‌کند و در بحران غزه نیز به دنبال ترسیم مسیری متفاوت از آمریکا و متحدانش که حمایت بی شائبه‌ای از رژیم صهیونیستی دارند، است. اما همواره شاهد بی طرفی غیر غربی از جانب چین در بحران غزه هستیم که این راهبرد سازمان‌یافته و آگاهانه برای دستیابی به اهداف چین در منطقه و فرا منطقه است که علت این رفتار را در دلایل زیر می‌توان جستجو کرد:

- پکن سعی دارد در منطقه به سیاست تعادل بین کشورهای منطقه و قدرت‌های اصلی منطقه و رژیم صهیونیستی پایبند باشد. از طرفی ارتباطات قابل توجهی با منطقه دارد و شریک تجاری کشورهای منا و بخش قابل توجهی از نفت وارداتی چین از کشورهای خلیج فارس تأمین می‌شود. اما در خصوص رژیم صهیونیستی باید گفت که چین همیشه یک تراز تجاری قابل توجهی بین تجارت با رژیم صهیونیستی و اعراب منطقه برقرار کرده است؛ بدین معنا که چین نسبت به قدرت و توان رژیم صهیونیستی چه در زمینه‌ها اقتصادی و چه در دیگر زمینه‌ها بی تفاوت نبوده است و در صدد ایجاد یک توازن در خصوص تجارت با کشورهای منطقه می‌باشد. چین نه فقط در خصوص جهان عرب که در خصوص تمام کشورهای منطقه، سیاست تبدیل شدن به شریک اول تجاری را در پیش گرفته است.
- الفاظ گفتمانی چین با احتیاط طراحی شده است تا بر زمینه‌های گسترده مانند اجرای راه حل دو کشور، پرداختن به مسائل بشردوستانه و جلوگیری از تبدیل درگیری به یک جنگ منطقه‌ای تمرکز کند. به همین دلیل از اینکه لفظ تروریست و حمله تروریستی برای توصیف حمله حماس استفاده کند، خودداری می‌کند و یا انتقام رژیم صهیونیستی را مجازات دسته‌جمعی غیر نظامیان فلسطینی خوانده که نشان از مخالفت آن با تهاجم زمینی رژیم صهیونیستی به غزه دارد.
- بحران غزه می‌تواند برخی اهداف فرامنطقه‌ای چین را تأمین کند. بحران غزه می‌تواند زمینه ورود آمریکا به درگیری منطقه‌ای در خاورمیانه و غرب آسیا را فراهم کند که چین بابت این مسأله خرسند است، زیرا چین فضای بیشتری برای سلطه راهبردک خود در اقیانوس هند و آرام بدست می‌آورد.

- ریشه‌های مواضع چین را می‌توان در مبانی فکری این کشور نسبت به آرمان‌های فلسطین در چارچوب سیاست کمونیست از زمان مائو جستجو کرد. جنگ موضوعی است که چین می‌تواند از آن برای بسیج حمایت از رهبری خود در کشورهای درحال توسعه استفاده کند و از این طریق به زیر سؤال بردن جایگاه اخلاقی آمریکا در نظام بین الملل بی‌انجامد و آمریکا را به‌عنوانداور بلا منازع در مناقشات بین المللی حذف کند. تنزل جایگاه بین‌المللی آمریکا می‌تواند پیروزی جنگ قدرت گفتمانی با سرمایه‌گذاری بر همدردی با فلسطینیان در سراسر جهان باشد (Har-El, 2024).

۳-۳. رویکرد چین در بحران سوریه

در مارچ ۲۰۱۱، اعتراضات در شهر درعا در سوریه آغاز شد و به سرعت در سراسر کشور گسترش یافت و به قیامی علیه حکومت تبدیل شد. این قیام، که به‌عنوانبحران سوریه شناخته می‌شود، به سرعت به درگیری‌های خشونت‌بار تبدیل شد. این درگیری‌ها رفته رفته به یک جنگ داخلی تمام‌عیار تبدیل شد. با وجود نقش قدرتمندانه بازیگران منطقه‌ای در این بحران، قدرت‌های فرامنطقه‌ای مانند چین نیز به دلایل سیاسی، اقتصادی و امنیتی نیازمند ایفای نقش در حل این بحران بودند (Bakkour, 2022: 231). در این بخش، راهبرد چین در قبال بحران سوریه تحلیل و بررسی خواهد شد. چین با تلفیق مولفه‌های سنتی و مدرن قدرت در جهان، ویژگی‌های منحصر به فردی برای طرفین درگیر در بحران سوریه دارد. این کشور با حضور در بحران سوریه، تعادل قوا را بین خود و آمریکا و متحدانش برقرار کرده است. همچنین، چین با فرهنگ راهبردی ضد برتری‌جویی و تاکید بر رویکرد چندجانبه‌گرایی، به‌عنوانیک قدرت فرامنطقه‌ای صلح‌جو شناخته می‌شود که هیچ سابقه‌ای از استعمارگری و تهاجم به کشورهای خاورمیانه، از جمله سوریه، ندارد. این کشور به دلیل نداشتن پیشینه‌ای از دخالت‌های استعماری در منطقه، مورد اعتماد دولت سوریه قرار گرفته است. مخالفان اسد نیز رویکرد مثبتی نسبت به چین داشته‌اند. بنابراین، چین توانسته است با ایفای نقش میانجی‌گرایانه، خود را در این بحران وارد کند و به‌عنوانیک طرف بی‌طرف عمل کند (Yazdani & Akhavan, 2020: 193). تفاسیر چین از بحران سوریه ریشه در برداشت این کشور از مفهوم حاکمیت دارد که سنتی و وستفالیایی است. پس از پایان جنگ سرد، مناظرات جدی در مورد مفهوم حاکمیت در ادبیات روابط بین‌الملل درگرفت و برخی اندیشمندان تفسیرهای جدیدی ارائه کردند که به‌عنوانمکتب پساوستفالیایی شناخته می‌شوند. این مکتب، استدلال می‌کند که باید نوعی تقدس‌زدایی از مفهوم حاکمیت صورت گیرد و از حاکمیت مشروط صحبت می‌کند. آنها

دولت‌ها را بر اساس نوع رفتارشان با شهروندان خود دسته‌بندی می‌کنند که نشان‌دهنده تفسیر متفاوت چین از حاکمیت و تاثیر آن بر سیاست‌های این کشور در قبال سوریه است. برخی دولت‌ها در دسته‌بندی دولت‌های صلح دموکراتیک قرار می‌گیرند. این دولت‌ها بر اساس هنجارهای دموکراتیک با شهروندان خود رفتار می‌کنند و به همین دلیل، شایستگی اعمال حاکمیت را دارند. دسته دیگر دولت‌هایی هستند که بر شهروندان خود ستم می‌کنند و شایستگی اداره کشور را ندارند. بنابراین، حاکمیت این دسته از دولت‌ها باید مشروط به رعایت هنجارهای دموکراتیک شود و نهادهای بین‌المللی، به‌ویژه سازمان ملل متحد، در صورت لزوم در امور داخلی آنها مداخله کنند و از تعدی این دولت‌ها به حقوق شهروندانشان جلوگیری کنند. قابل درک است که چین، به‌عنوان دولتی با نظام سیاسی غیرلیبرال که خارج از منطقه صلح دموکراتیک قرار دارد، شدیداً با مفهوم مشروطیت حاکمیت مخالف است. چین هرگونه دخالت در حاکمیت ملی کشورها، از جمله سوریه، را رد می‌کند و هرگز از تلاش‌های غرب برای تغییر رژیم در سوریه حمایت نکرده است (شریعتی‌نیا، ۱۳۹۳). این کشور با استفاده مکرر از حق وتو در قطعنامه‌های سازمان ملل متحد، تلاش دارد تا مانع هنجارسازی غرب در این زمینه شود. می‌توان با بررسی نحوه رای دادن چین در شورای امنیت سازمان ملل متحد در مورد سوریه، شواهد این ادعا را مشاهده کرد.

رأی چین	موضوع	تاریخ	قطعنامه
وتو	محکومیت علیه سوریه و تحریم این کشور در صورت ادامه حمله علیه غیرنظامیان	۴ اکتبر ۲۰۱۱	S/2011/612
وتو	تمام طرف‌های درگیر خشونت را متوقف کنند و نیز درخواست از سوریه برای اجرای طرح اتحادیه عرب	۴ فوریه ۲۰۱۲	S/2012/77
موافق	اعزام ناظران بین‌المللی نظامی غیرمسلح به سوریه	۱۴ آوریل ۲۰۱۲	UNSCR 2042
موافق	مأموریت نظارتی سازمان ملل متحد در سوریه	۲۱ آوریل ۲۰۱۲	UNSCR 2043
وتو	مهلت ده روزه برای اسد در خصوص خروج نیروهای نظامی از مناطق پرجمعیت	۱۹ جولای ۲۰۱۲	S/2012/538
وتو	دادگاه جنایی بین‌المللی در مورد پرونده سوریه	۲۲ می ۲۰۱۴	S/2014/348
موافق	اجازه ورود کمک‌های بشردوستانه از طریق گذرگاه‌ها	۱۴ جولای ۲۰۱۴	UNSCR 2165
موافق	یافتن راه‌حل سیاسی برای بحران	۱۸ دسامبر ۲۰۱۵	S/RES/2254
ممتنع	پایان‌دادن به بمباران‌های هوایی و حوادث حلب توسط هواپیماهای روسیه و سوریه	۱۸ اکتبر ۲۰۱۶	S/2016/846
وتو	آتش‌بس هفت‌روزه در حلب	۵ دسامبر ۲۰۱۶	S/2016/1026

۲۸ فوریه ۲۰۱۷	اعمال تحریم‌ها بر سوریه به دلیل استفاده از سلاح شیمیایی	و تو	S/2017/172
۱۲ آوریل ۲۰۱۷	محکومیت استفاده از سلاح شیمیایی در شمال سوریه و درخواست بررسی آن	ممتنع	S/2017/315

جدول شماره ۲، نحوه رأی‌دادن چین در شورای امنیت سازمان ملل در مورد سوریه از ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۷ طراحی شده توسط نویسندگان

چین بارها تأکید کرده که در مورد بحران سوریه، دستور کار بلندپروازانه‌ای ندارد و به جای آن، رویکردی عملگرا و منحصر به فرد را دنبال می‌کند. این کشور تلاش کرد تا در حل سیاسی بحران، نقش میانجی‌گری متفاوتی ایفا کند و در عین حال، به حفظ ثبات و بازگرداندن نظم در سوریه پس از جنگ کمک کند. شاهدی بر این مدعا، پیشنهاد چین پیش از کنفرانس ژنو ۲ بود که بر یافتن راه‌حل سیاسی، تصمیم‌گیری مردم سوریه درباره سرنوشت سیاسی خود، حرکت به سوی آشتی و انسجام ملی، و کمک‌های بشردوستانه جامعه بین‌المللی به مردم سوریه تأکید داشت (Tiezzi, 2014). دیپلمات‌های چینی مدعی‌اند که پکن راه‌حل سیاسی را تنها راه حل و فصل مناقشه در سوریه می‌داند. وانگ یی، وزیر امور خارجه چین، پس از تصویب قطعنامه ۲۲۵۴ در شورای امنیت سازمان ملل، بر این نکته تأکید کرد که هیچ راه‌حل نظامی برای بحران سوریه وجود ندارد و مذاکرات سیاسی تنها گزینه قابل قبول است. چین بر این باور است که آینده سوریه باید به‌طور مستقل توسط مردم این کشور تعیین شود و روند سیاسی باید توسط خود سوریه هدایت شود (Chaziza, 2018: 36). در واقع، چین با توجه به انگیزه‌های هنجاری و منفعت‌طلبانه خود، مسیری متفاوت از سایر قدرت‌های درگیر در بحران سوریه را در پیش گرفت و تلاش کرد تا حل و فصل سیاسی بحران را به‌عنوان یک هنجار جدید در معادلات خاورمیانه تثبیت کند. پکن با وتوی قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد، نقش فعالی در میانجی‌گری بحران سوریه ایفا کرد. این کشور با رد گفتمان تغییر رژیم که توسط غرب مطرح شده بود، بر لزوم احترام به حاکمیت ملی سوریه تأکید کرد. همچنین، چین با شکل دادن به گفتمان مسئولیت حفاظت، بر این باور بود که مداخله در امور داخلی سوریه به بهانه تغییر رژیم، غیرقابل قبول است (Fung, 2018: 696). پکن معتقد بود که تلاش کشورهای غربی برای تغییر رژیم در سوریه، اقدامی یکجانبه و غیرمشروع است که نشان‌دهنده قدرت‌نمایی چند قدرت جهانی در برابر یک کشور ضعیف است. این کشور با تأکید بر لزوم حل و فصل مسالمت‌آمیز بحران سوریه، بر نقش سازمان ملل متحد و جامعه بین‌الملل در حمایت از مردم سوریه تأکید داشت. سیاست چین در قبال بحران سوریه، تعهد این کشور به اصل احترام به حاکمیت ملی و عدم دخالت در امور داخلی سایر کشورها را نشان می‌دهد. نماینده چین در سازمان ملل متحد با

صراحت اعلام کرد که جامعه بین‌المللی باید به حاکمیت، استقلال و تمامیت ارضی سوریه، همچنین اراده مردم این کشور و گفتگوی سیاسی میان احزاب مختلف سوری احترام بگذارد (Chang, 2013). چین در بحران سوریه، به طور فعال میان دولت اسد و مخالفان میانجیگری کرده و تلاش کرده است تا با ارائه پیشنهادی تحت عنوان راه سوم و میزبانی هیأتی از اعضای اپوزیسیون سوریه، تعادل را در روابط خود با طرفین حفظ کند. از یک سو، چین با وتوی قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد، از دولت سوریه حمایت می‌کرد و از سوی دیگر، به سرعت و به طور فعال با مخالفان دولت سوریه ارتباط برقرار می‌نمود (Laarid, 2022: 44). به این ترتیب، چین در داخل و خارج از سوریه، نقش دیپلماتیک و واسطه‌ای ایفا کرده است.

نتیجه‌گیری

رویکرد چین در خاورمیانه و غرب آسیا، ملهم از برنامه‌های سیاسی و اقتصادی این کشور در مقابله با یک‌جانبه‌گرایی ایالات متحده می‌باشد. برای دستیابی به این هدف، کسب بازارهای تجاری و انرژی بین‌المللی از جمله در غرب آسیا برای چین حائز اهمیت بالایی می‌باشد. عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای، مقابله با تهدیدات تروریستی در غرب آسیا و حمایت از محور مقاومت از جمله در سوریه همگی بخشی از همسویی سیاست خارجی چین با جمهوری اسلامی ایران در غرب آسیا بوده است. یافته‌های پژوهش پیش رو اثبات می‌کند که چین بر اساس منطق هزینه-فایده در موضوع منازعات غرب آسیا، یک رویکرد تعامل سیاسی و اقتصادی را در پیش گرفته است. باید گفت که چین با سیاست اقتصادی که دارد درصدد این مهم است که به بزرگترین شریک تجاری برای کشورهای غرب آسیا تبدیل شود پس در نتیجه تحت هیچ شرایطی سیاست یک‌جانبه‌گرایی را در عرصه مناسبات و منازعات منطقه‌ای را در پیش نخواهد گرفت. بحث بعدی این است که چین بدنبال کم‌رنگ کردن نقش ایالات متحده در مناسبات خاورمیانه و منطقه غرب آسیا است؛ چرا که حوزه رقابتی خود را با آمریکا در این منطقه در بحث‌های گوناگون تعریف کرده است. اما پکن هرگز خواهان رودویی مستقیم با آمریکا نیست و اقدامات خود را جوری ترسیم می‌کند که مستقیماً در تقابل با آمریکا نباشد. پکن به این امر واقف است که اگر بخواهد از منابع سرشار منطقه نفع ببرد، این جغرافیا باید به یک آرامش و ثبات نسبی برسد و برای همین علت است که در این منازعات به‌عنوان یک بازیگر صلح‌جو وارد شده است. در پایان باید گفت که خاورمیانه با هویت‌ها و الگوهای شکننده خود، همیشه صحنه تقابل قدرت‌ها در راستای کسب منافع آن‌ها بوده است و روزی ایالات متحده و بریتانیا در این منطقه حضور کامل داشتند، امروز هم چین

به آن‌ها اضافه شده است. چین با شاخص‌های متمایز خود، موقعیتی ویژه در مدیریت بحران‌های غرب آسیا به دست آورده است. یافته‌های پژوهش در بررسی مصداقی رویکرد چین در قبال منازعات مختلف غرب آسیا نشان می‌دهد که رویکرد پکن در قبال این منازعات بر اساس راهبردی صلح‌جویانه و عدم مداخله مستقیم شکل گرفته است. نگارندگان معتقدند که چین با اتخاذ رویکردی عمل‌گرایانه، تلاش نموده است تا با استفاده از ابزارهای دیپلماتیک و اقتصادی، در حل منازعات و مدیریت بحران در منطقه نقش ایفا کند. به همین جهت می‌توان بیان کرد که ابعاد میانجی‌گری چین شامل تأکید بر راهکارهای چندجانبه، اجتناب از حمایت آشکار از یکی از طرفین منازعه، ارائه راه‌حل‌های صلح‌آمیز از طریق مذاکرات سیاسی و پرهیز از مداخله نظامی و تهدید سایر کشورها می‌باشد. نکته مهم این است که تأیید احتمال موفقیت چین در میانجی‌گری فعال می‌تواند برای کشورهای مستقلی مانند ایران در مدیریت بحران‌های منطقه‌ای مفید باشد. حضور چین در منازعات منطقه‌ای می‌تواند زمینه‌ساز قطب‌بندی جدیدی باشد که ظرفیت‌های قابل توجهی را برای ایران به همراه خواهد داشت. اشتراکات چین و تهران در منطقه غرب آسیا، از جمله در زمینه نگرانی‌های مشترک در مورد حضور آمریکا و ائتلاف‌های مخالف، پتانسیل خوبی برای همکاری در زمینه‌های مختلف ایجاد می‌کند.

References

- Azimifar, H., Agharebparast, M. R. & Madani, S. M. (2022). The Impact of China's Foreign Policy on the National Security of the Islamic Republic of Iran in the Persian Gulf Region. *The Islamic Revolution Approach*, 15(57), 247-262. (In Persian)
- Bakkour, S. (2022). Daraa & the altered trajectory of the Syrian crisis. *Asian Journal of Middle Eastern & Islamic Studies*, 16(2), 225-242.
- Chang, I. J. (2013). China's evolving stance on Syria'. *Middle East Institute*, 18.
- Chaziza, M. (2018). China's mediation efforts in the Middle East & North Africa: Constructive conflict management. *Strategic Analysis*, 42(1), 29-41.
- Chen, D., & Han, W. (2019). Deepening Cooperation Between Saudi Arabia and China. *King Abdullah Petroleum Studies and Research Center*, 24.
- Chung, J. H. (Ed.). (2013). *China's crisis management* (Vol. 20). Routledge.

- Dehghani Firoozabadi, J. & Farazi, M. (2012). The obstacles & opportunities to China's rising role in the Middle East. *Research Letter of Political Science*, vol 6(no 4). (In Persian)
- Euronews. (2023). Chinese FM: Israel's actions go beyond self-defense. (In Arabic)
- Falki, S. M., & Asrar, S. (2024). Analysis of the Contemporary Politics of Palestine-Israel Conflict & Role of Major Powers. *Journal of Development & Social Sciences*, 5(2), 123-131.
- Fung, C. J. (2018). Separating intervention from regime change: China's diplomatic innovations at the UN Security Council regarding the Syria crisis. *The China Quarterly*, 235, 693-712.
- Garlick, J., & Havlová, R. (2020). China's "Belt & Road" Economic Diplomacy in the Persian Gulf: Strategic Hedging amidst Saudi-Iranian Regional Rivalry. *Journal of Current Chinese Affairs*, 49(1), 82-105.
- Har-El, S. (2024). *China and the Palestinian Organizations: 1964-1971*. Springer Nature.
- Hashemi Jebeli, S. R. & Shojaei, J. (2024). China's approach towards Iran and Saudi Arabia with a focus on detente policy. *Middle East Studies*, 31(1), 103-126. (In Persian)
- Heydari, Maryam. (2023). China's foreign policy in the Middle East: focusing on Iran and Saudi Arabia. *The first international conference of political science, law and religious fields with an approach of looking to the future*. (In Persian)
- Jaafari Valdani, A. & Rahmati Poor, L. (2014). Strategic Culture and China's Behavior in International Crisis Management (Case Study of Syrian Crisis). *Political Strategic Studies*, 2(6), 163-193. (In Persian)
- Laarid, H. (2022). The Syrian Conflict's Influence on the Chinese Role in the Middle East. *Contemporary Arab Affairs*, 15(1), 40-57.
- Malla, M. W. (2022). China's Approach to the Iran-Saudi Arabia Rivalry. *Middle East Policy*, 29(1), 25-40.
- Mousavi Shafaei, S. M. (2015). The Fifth Generation of China Leaders and the Silk Road Economic Belt Initiative. *International Relations Researches*, 5(17), 201-222. (In Persian)
- Roshan, A., Faraji, M., & Ranjbar Heidari, V. (2016). Multilateralism: China's Strategy in Central Asia. *Strategy*, 25(2). (In Persian)
- Shafiei, N., & Molaei, L. (2016). The impact of perceptual-psychological factors on China's foreign policy. *Foreign Policy Quarterly*, 30(4), 151-186. (In Persian)
- Shariatnia, Mohsen. (2007). China's Middle East Policy. *Foreign Policy Quarterly*, 21(3). (In Persian)
- Shariatnia, Mohsen. (2014). The Logic of China's Action in the Syrian Crisis. *Islamic Parliament Research Center*. (In Persian)
- Staničková, M., & Fojtíková, L. (2021). Belt & Road Initiative alias Chinese Dream: How Are the Cards Dealt for This Game? Past, Present, & Future: What is the History, the Current Reality, & What Else Awaits?. *China & the World*, 4(03), 2150014.
- Sun, D., & Zhang, J. (2023). China's Proposal for the Eastern Mediterranean Conflict Resolution: A "Developmental Peace". *BRIQ Belt & Road Initiative Quarterly*, 4(1), 32-53.
- Sun, D. (2017). China & the Middle East security governance in the new era. *Contemporary Arab Affairs*, 10(3), 354-371.

- Tiezzi, S. (2014). China at Geneva II: Beijing's interest in Syria. *The Diplomat*, 22.
- Ullah, A., & Xinlei, L. (2024). Navigating Complex Interdependence: An In-Depth Analysis of Iran and Saudi Arabia's Strategic Engagement with the BRI in the Middle East. *Chinese Political Science Review*, 1-29.
- Wu, B. (2021). China & New Middle East. *Journal of Balkan & Near Eastern Studies*, 23(3), 443-457.
- Yazdani, E. & Akhavan, B. (2020). Explaining China's Mediation in Middle East Conflicts: Based on the conceptual model of Jacob Berkovich (Syrian crisis). *Political and International Approaches*, 11(3), 175-204. doi: 10.29252/piaj.2020.99917. (In Persian)